

Cirkulärnr: 1998:169
Diariernr: 1998/2494
P-cirknr: 1998-2:59
Nyckelord: Pension
Handläggare: Anders Mellberg
Sektion/Enhet: Förhandlingssektionen
Datum: 1998-10-30
Mottagare: Kommunstyrelsen
Personal
Ekonomi/Finans
Rubrik: Tillämpning av Arbetsdomstolens dom nr 109/98 på
övriga berörda pensionstagare
Bilagor: Bilaga till förhandlingsprotokoll 1992-12-23

Personalpolitik: 1998-2:59

Nyckelord: Pension

Förhandlingssektionen
Anders Mellberg

1998-10-30

Kommunstyrelsen
Personal
Ekonomi/Finans

Tillämpning av Arbetsdomstolens dom nr 109/98 på övriga berörda pensionstagare

Detta cirkulär innehåller rekommendation till beslut.

I cirkulär 1998:152 redogörs för bakgrunden till pensionsprocessen mellan Stockholms stad och pensionären Knut Törling samt Arbetsdomstolens dom.

I domen hänvisas till ett ändringsavtal daterat 1992-12-23. Nedan redogörs först kortfattat för de ändringar som trädde i kraft 1993-01-01 enligt nämnda överenskommelse. (För utförligare beskrivning, se cirkulär 1993:32.)

Därefter gör Kommunförbundet kommentarer och bedömningar för en analog tillämpning av domen, utifrån angivna domskäl, på kommunernas övriga pensionstagare.

Ändringsavtalet 1992-12-23

1992-12-23 träffade de kommunala parterna "Överenskommelse om vissa ändringar och tillägg i PA-KL och äldre bestämmelser – PÖK 92". Bilaga till överenskommelsen bifogas detta cirkulär.

De materiella ändringarna gäller fr.o.m. den 1 januari 1993 och är följande.

1. Ändrad princip för samordning med allmän pension

Fr.o.m. den 1 januari 1993 beräknas allmän pension med basbeloppet minskat med två procent. Vid beräkning av samordningsavdrag enligt de kommunala pensionsbestämmelserna bortses från nämnda minskning.

Den tekniska konstruktionen innebär dels att pensionstagaren får vidkännas minskningen av allmän pension, dels att arbetsgivarens kostnad för kompletteringspensionen är oförändrad.

2. Samordning med pensionstillskott (PTS)

Fr.o.m. den 1 januari 1993 höjdes nivån för pensionstillskottet för att kompensera de sämst ställda pensionärerna för minskningen ovan. Vid beräkning av samordningsavdrag enligt de kommunala pensionsbestämmelserna bortses från nämnda höjning.

Konsekvensen av dessa ändringar är att det blev oförändrad total pension för de s.k. PTS-pensionärerna.

3. Samordning med månadsersättning från AGS-KL

Före år 1991 var AGS-KL-ersättningen skattefri, vilket motiverade en 50-procentig uppräknings vid samordningen. För att få en bättre anpassning till de nya skattereglerna begränsades uppräknings fr.o.m. den 1 januari 1993 till 30 % om "inkomsten" understeg ATP-taket.

4. Våldsverkarens rätt till pension

I lagen om försäkringsavtal infördes två regler som bl.a. innebar att våldsverkare kunde gå miste om dödsfallsersättning och efterlevandepension. Motsvarande ändring har gjorts i TGL-KL och fr.o.m. den 1 januari 1993 i de kommunala pensionsbestämmelserna.

Hur ska domen tillämpas?

AD-domen handlar om försämringen av pensionsvillkoren för Knut Törling enligt punkt 1 i ändringsavtalet. De andra delarna i ändringsavtalet berörde inte Törling och prövades således inte av AD.

För Törling och därmed andra pensionstagare i liknande situation tillämpas domen som om ändringsavtalet aldrig träffats. Ändringsavtalet är daterat 1992-12-23 och de ändrade bestämmelserna gäller fr.o.m. 1993-01-01. Det innebär att Törling och övriga berörda pensionstagare har rätt till skillnaden mellan den pension som utbetalats fr.o.m. 1993-01-01 och den pension som skulle ha utbetalats fr.o.m. samma tidpunkt med tillämpning av bestämmelserna i deras lydelse 1992-12-31.

Beträffande tillämpningen i andra pensionssituationer kan sägas att i princip är det endast försämringar som AD underkänner dvs. punkterna 1 och 4. Det finns således inte skäl att tro att en enskild skulle motsätta sig förbättringar enligt punkterna 2-3. Eftersom förbättringen enligt punkt 2 är så starkt kopplad till försämringen enligt punkt 1, skulle man dock kunna göra den tolkningen att bägge dessa punkter inte skulle tillämpas.

Kommunförbundet anser att i de fall där det finns tveksamheter talar övervägande skäl för en analog tillämpning som för Törling dvs. ändringsavtalets punkt 1. De skäl vi vägt in handlar om administrationen och merkostnader för retroaktiv pension samt risken för ytterligare rättsprocesser. Vi vill dock betona att det är varje kommun som i sådant fall har att ta ställning till vilka pensionstagare som berörs av domen.

Vilka pensionstagare berörs?

Avgångstidpunkt

Ett avgörande villkor är att pensionstagaren har avgått från sin anställning före tidpunkten för överenskommelsen dvs. före 1992-12-23. Det är dock inget krav att pension har börjat utges fr.o.m. 1993-01-01. Arbetstagare som t.ex. avgått pga. förtidspension under år 1992 berörs också från den senare tidpunkt då ålderspension ska börja utges; normalt från 65 års ålder.

Samordning med allmän pension

Ett ytterligare villkor är att pensionen berörs av punkt 1 om samordning med allmän pension. Arbetstagare som uppbär livränta (nettoförmån) berörs inte.

Kollektivaavtal eller reglemente

Liksom i Törlings fall handlar det om pension enligt kollektivavtalen PA-KL eller PAK (motsvarande). I domskälen anges bl.a. att den tidigare ändringsskyldighet som fanns i reglementena inte tillräckligt tydligt överförts till kollektivavtalen. Härav skulle kunna dras den slutsatsen att kommunen ensidigt förfogar över möjligheten att göra vissa ändringar i äldre reglementsbestämmelser. Någon sådan slutsats är dock inte självklar.

Olika pensionsförmåner m.m.

Någon begränsning till enbart ålderspension finns inte. Kravet på avgång före 1992-12-23 innefattar även garantipension, visstidspension, arbetstagare med rätt till månadsersättning från AGS-KL, sjukpension, familjepension enligt bestämmelserna före 1990-01-01 samt periodisk avgångsersättning enligt AGF-KL. Samtliga dessa "pensionsfall" berörs från den tidpunkt då samordning ska ske med den allmänna pensionen.

Vad gäller om pensionstagaren avlidit?

Något krav att pensionstagaren själv ska uppbära den retroaktiva pensionen kan inte ställas. Med hänsyn till vissa praktiska svårigheter att utbetala pension efter avlidna kan krav ställas att dödsbodelägare ska ansöka om pension med angivande av mottagares namn, adress och andra erforderliga uppgifter. En sådan ansökan bör lämpligen omfatta samtliga delägare i ett dödsbo. Samma förfarande bör gälla även om dödsboet är skiftat.

Får alla berörda pensionstagare retroaktiv pension?

Även om villkoren ovan är uppfyllda kommer inte alla pensionstagare att få retroaktiv pension.

Vissa pensionärer omfattas av regler om garantibelopp pga pensionsrätt hos tidigare arbetsgivare eller i samband med övergångsregleringen för lärare. Det finns också andra garanterade pensionsbelopp enligt äldre pensionsbestämmelser. I dessa fall kan de ändrade samordningsreglerna med allmän pension sakna betydelse.

Om kommunen beslutar att punkterna 2 och 3 inte heller ska tillämpas innebär det att pensionstagare med de lägsta pensionerna respektive förtidspensionärer/sjukbidragstagare inte får någon höjning alls eller endast delvis.

Hur och när kan den retroaktiva pensionen utbetalas?

KPA kommer att lämna anvisningar om de administrativa förutsättningarna för utbetalning under november månad. Uppgifter om definitivt beloppsunderlag beräknas komma i början av december månad.

SPV kommer att ta direktkontakt med sina berörda kommuner om deras förutsättningar för utbetalning.

De administrativa förutsättningar för KPA och SPV för en skyndsam och billig hantering gynnas givetvis av att kommunerna inte fattar avvikande beslut från de beräkningsunderlag man tar fram.

Hur påverkas den framtida pensionen?

Förutom att retroaktiva belopp utbetalas måste också pensionerna för berörda pensionärer ändras.

Enligt riksdagsbeslut kommer minskningen av basbeloppet att trappas ned med en procent den 1 januari 1999 och med ytterligare en procent den 1 januari 2000. Enligt budgetpropositionen 1998/99:1 föreslås att minskningen av basbeloppet upphör helt redan den 1 januari 1999.

Återställningen av basbeloppet innebär att berörda pensionärer inte längre får något extra pensionsbelopp.

Dröjsmålsränta

Bestämmelser om dröjsmålsränta finns i PA-KL § 21 med tillhörande tillämpningsföreskrifter. Dessa bestämmelser gäller även äldre pensionsfall.

Rätt till dröjsmålsränta föreligger om den retroaktiva pensionsutbetalningen överstiger 20 % av det vid utbetalningstillfället gällande basbeloppet, dvs. 7 280 kronor år 1998 eller 1999.

Särskild löneskatt

På utbetalda pensionsbelopp, exklusive dröjsmålsränta, utgår särskild löneskatt. Skattesatsen för år 1998 är 24,26 %. Det föreligger enligt budgetpropositionen 1998/99:1 inget förslag till ändring av skattesatsen.

Skatteavdrag

På utbetalda pensionsbelopp, exklusive dröjsmålsränta, görs skatteavdrag såsom för engångsbelopp.

Från Riksskatteverket har meddelats att såväl arbetsgivare som pensionärer bör uppmärksammas på att det inte skall dras någon preliminärskatt på dröjsmålsräntan och att det inte heller föreligger någon skyldighet för arbetsgivaren att lämna kontrolluppgift på räntan. Det åligger den enskilde att redovisa räntan som inkomst av kapital i självdeklarationen.

Ekonomisk kompensation från staten

Följande text är ett utdrag ur cirkulär 1998:162 angående budgetpropositionen 1998/99:1:

Statliga skattemedel tillförs kommunerna

Regeringen föreslå att den statliga inkomstskatten på 200 kronor, som alla med förvärvsinkomst betalar, för år 1999 i stället ska utgöra en kommunal inkomstskatt. En preliminär utbetalning till kommuner och landsting med 1 330 miljoner kronor ska göras i januari 1999. Utbetalningen ska göras med ett enhetligt belopp per invånare 1.11.1998. Kommunerna får 66,5 procent eller 884 miljoner kronor och landstingen 33,5 procent eller 446 miljoner kronor.

Med den befolkningsprognos som nu föreligger kommer utbetalningen i januari att uppgå till 100 kronor per invånare för kommunerna.

En slutavräkning ska göras när taxeringen för inkomståret 1999 är klar. Den kommer att regleras i januari år 2001.

Finansieringsprincipen

En anledning till att regeringen föreslår ovan nämnda engångsvisa omfördelning av statlig inkomstskatt till kommunal inkomstskatt är att kommunerna måste betala ut retroaktiva pensioner till följd av Arbetsdomstolens dom om det kommunala pensionsavtalet.

Vår bedömning är att den tillfälligt tilldelade skatten samt de ökade kommunala skatteinkomster som följer av de retroaktiva pensionerna täcker den beräknade kostnaden för de retroaktiva pensionerna inklusive ränta och löneskatt.

Finansieringsprincipen och den ovannämnda skattekonstruktionen får till följd att andra kommunala arbetsgivare än kommuner och landsting, dvs. kommunalförbund, kommunala företag o.dyl., inte blir kompenserade. Vi har uppmärksammat detta problem och arbetar för att finna någon lösning.

Pensionsbestämmelser för förtroendevalda

Vad som sägs ovan gäller i motsvarande grad även pensionsbestämmelser för förtroendevalda (PRF-KL och KPRF).

Rekommendation till beslut

Nedanstående rekommendation till beslut innebär dels en ändring av det beslut som kommunen tidigare — enligt rekommendationer i cirkulär 1993:32 — beslutat i anslutning till överenskommelsen 1992-12-23, dels ett ställningstagande att överenskommelsen ligger fast för de arbetstagare och pensionstagare som inte berörs av AD-domen.

Förbundsstyrelsen rekommenderar kommunen besluta

att ändringarna enligt § 5 i förhandlingsprotokollet 1992-12-23 med tillhörande bilaga avseende punkt 1 inte skall gälla för sådan pensionstagare som vid en analog tillämpning berörs av Arbetsdomstolens dom nr 109/98

att motsvarande tillämpning skall gälla för förtroendevalda.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Förhandlingssektionen

Markus Gustafsson

Anders Mellberg

Bilaga: Bilaga till förhandlingsprotokoll 1992-12-23